

Školní program proti šikanování		
Č.j.: SSZS/01296/2023	Účinnost od: 1.11.2023	
Změna:-	Datum: 16.10.2023	Zpracoval: Mgr.H.Kováčová

(V souladu s Metodickým pokynem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016).

Čl. 1

Školní program proti šikanování

1.1.

Vytváření školního programu proti šikanování je dlouhodobý a trvalý proces, do kterého jsou zapojeni všichni pedagogičtí pracovníci. Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit žáky střední a základní školy před šikanou.

Určují ho dva znaky – celoškolský rozměr a zaměření na specifickou prevenci.

Zahrnuje v sobě metody řešení a další opatření zaměřená přímo na nápravu šikanování, a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

Předpokladem jeho fungování je dobrá všeobecná prevence rizikového chování ve škole.

Školní program proti šikanování je v souladu se školním Preventivním programem rizikového chování (dále též „PPRCH“).

Součástí Školního programu proti šikanování je Bezpečnostní a krizový plán školy.

Bezpečnost žáků vyžaduje vždy splnění minimálních požadavků na řešení šikany (viz následující článek 3).

1.2.

Na tvorbě a realizaci programu se podílí všichni pedagogičtí pracovníci školy.

Koordinaci tvorby Programu proti šikanování zajistí školní metodik prevence rizikového chování.

Ředitelka školy je odpovědná za realizaci a hodnocení tohoto programu.

1.3.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách.

Školním programu proti šikanování – Informace pro rodiče

Informace pro rodiče o programu školy proti šikanování

Vážení rodiče,

trvalou snahou všech pracovníků naší školy je vytvářet a udržovat příznivé a bezpečné prostředí pro naše žáky – vaše děti. Chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. Jeho důležitou součástí je spolupráce nás, pedagogů, s Vámi – rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Jestliže máte podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, okamžitě se na nás obraťte (na třídního učitele, učitele odborného výcviku, výchovného poradce, školního metodika prevence či ředitelku školy). Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme ihned odborně a bezpečně řešit.

Děkujeme za Vaši podporu.

S přátelským pozdravem

Ing. Lenka Metzlová v.r.
ředitelka školy

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.
Víš o někom, komu je ubližováno.

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA VÝCHOVNÝM PORADCEM

jmenuje se Barbora Machovská,
najdeš ji v kanceláři výchovného poradce a školního metodika prevence (v 2.NP budovy školy SOŠ),
návštěvní hodiny má:

PRO ŽÁKY:	pondělí	13:00 – 14:00
PRO RODIČE:	po předchozí telefonické domluvě kdykoliv	
PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY:	po předchozí domluvě kdykoliv	

Telefon: 554 652 631, 733 595 529
E-mail: machovska@souzma.cz

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE

jmenuje se Hana Kováčová,
najdeš ji ve sborovně (v 1.NP budovy školy SOŠ) nebo v kanceláři výchovného poradce a školního metodika prevence (v 2.NP budovy školy SOŠ),
konzultační hodiny má:

PRO ŽÁKY:	středa	13:00 – 14.00
PRO RODIČE:	po předchozí telefonické domluvě kdykoliv	
PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY:	po předchozí domluvě kdykoliv	

Telefon: 554 652 631, 733 595 529
E-mail: kovacova@souzma.cz

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA ŘEDITELKOU ŠKOLY

jmenuje se Lenka Metzlová,
najdeš ji v kanceláři ředitelky (v 1.NP budovy školy),
návštěvní hodiny má kdykoliv.
Telefon: 554 652 631
E-mail: reditel@souzma.cz

VYUŽIJ SCHRÁNKU DŮVĚRY

Na chodbě ve 2. poschodí u učebny IT budovy SOŠ, na chodbě 1.poschodí budovy ZŠ.
Elektronickou na stránkách naší školy (www.souzma.cz)

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje, když silnější žák nebo žáci pro vlastní potěšení, často opakovaně, ubližují druhým. V počátku se to děje nenápadně, prostřednictvím různých legráček a "testíků" (strkání, nadávání, schovávání věcí...), případně odmítáním, přehlížením, zesměšňováním a pomlouváním. Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí).

Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem. Oběti mohou následky šikanování na těle i duši nést celý život.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: "Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší." Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- **Obrať se na mne jako na školního metodika prevence nebo na výchovného poradce, na ředitelku školy. Mohu ti skutečně pomoci, budu ti věřit a neprozradím tě.**
- **Svěř se svým rodičům.**
- **V případě, že nenajdeš odvahu říct to mně ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon +420 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.**

Čl. 2

Struktura školního programu proti šikanování

2.1.

Školní program proti šikanování má 13 komponent (hlavních součástí):

1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu a také v jeho průběhu);
2. motivování pedagogů pro změnu;
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;
4. užší realizační tým (ředitel, zástupci ředitelky pro teoretické a praktické vyučování, školní metodik prevence, výchovný poradce);
5. společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů);
6. primární prevence v třídních hodinách;
7. primární prevence ve výuce;
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
9. ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný školní řád, účinné dozory a dohledy učitelů);
10. spolupráce s rodiči (seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně při třídních schůzkách);
11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí.

Podrobnější popis jednotlivých komponent naleznete v odborné literatuře: Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Čl. 3

Společný postup řešení při výskytu šikany ve škole

3.1.

Školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.

V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, školní metodik prevence postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování.

Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP.

Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť – například známky úzkostné poruchy.

3.2.

Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

(A) Scénář č.1 - Situace, které zvládne škola sama

- (1) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- (2) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(B) Scénář č.2 - Situace, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- (3) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (4) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- (5) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- (6) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Podrobnější postupy řešení šikany jsou součástí **Bezpečnostního a krizového plánu školy**.

Čl. 4

Stadia šikanování

(Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011))

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Čl. 5

Literatura, webové stránky, kontakty

5.1. Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3.2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Kressa, J., Záborská, K. a kol. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016.
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevenci 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie 1. LF KU

5.2. Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

5.3. Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpečí – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na internetu, www.napisnam.cz

Čl. 6

Závěr

Se Školním programem proti šikanování jsou seznámeni zaměstnanci školy vždy na začátku příslušného školního roku, žáci v rámci úvodních třídnických hodin, rodiče žáků 1. ročníků na úvodních informačních schůzkách na začátku příslušného školního roku a rodiče žáků vyšších ročníků na informačních schůzkách za 1.čtvrtletí škol. roku.

Tento Školní program proti šikanování ruší Školní program proti šikanování č.j. SSZS/00045/2017 účinný od 1.2.2017.

Zpracoval: Mgr. Hana Kováčová v.r.
metodik PRCH

Ing. Lenka Metzlová v.r.
ředitelka školy